

Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In qua tractatur de Sacramentis in Genere, & duobus primis in specie

Bosco, Jean a

Lovanii, 1665

Concl. IV. Ad validum Baptismum requiritur ablutio notabilis tam quoad partem corporis, quàm quantitatem aquæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73340](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73340)

quod ille contactus fiat in uno instanti terminante motum localem aquæ ad corpus; ita ut in eodem instanti plures partes aquæ perveniant ad contingendas plures partes corporis, & tunc ille contactus sine dubio sufficeret ab ablutionem; & ad hoc, ut in eodem instanti perficeretur Sacramentum. Sed huiusmodi casus non sunt morales, & ideo absolute dici potest, requiri contactum successivum, prout naturaliter fieri potest.

44.
Ablutionem consistere in actione ex Scoto colligit Suarez,

Ex verbis Scoti mox allegatis colligit Suarez supra, Doctorem sentire, ablutionem potius consistere in actione, quam in passione seu receptione aquæ in corpore hominis baptizati; quia Sacramentum (inquit) est actio sacra ipsius ministri; ergo & Baptismus ex parte materiæ proximæ erit lotio, ut facta à ministro.

Vasquez in Passione;

E contrario verò Vasquez hinc disputat. 141. cap. 2. citat Doctorem nostrum pro sententia, quæ docet Baptismum potius esse ablutionem, quatenus est passio & motus receptus in eo, qui ablutur; siquidem in ipso recipitur Sacramentum, & Sacramentum est ceremoniæ, quæ quis justificatur, ac proinde quatenus in ipso recipitur, & est passio.

Ex Scoto 4. d. 6 q. 2. num. 4.

Allegat autem verba quæ habet Scotus 4. dist. 6. quæst. 2. num. 4. ibi: *Et ex isto videtur sequi corollarium, quod Sacramentum Baptismi magis est baptizatio passiva quam activa; quia plurificata baptizatio est activa, non plurificatur passiva, nec Baptismus, quia passiva est una. Istud autem illatum videtur probabile, quia baptizatus proprie suscipit Sacramentum: suscipit autem proprie ablutionem passivam, & non activam, nisi dicatur idem realiter.*

Ad locum verò superius productum pro ablutione activa respondet Vasquez num. 13. solum ibi asserere Doctorem, lotionem formalem, quam ipse vocat, absque ullo motu aquæ non esse materiam propinquam; sed ablutionem effectivè factam per motum ipsius aquæ circa corpus hominis. Utrum verò hæc ablutio quatenus actio, an autem quatenus passio tantum, vel utroque modo sit materia propinqua, ibi non definit. Hæc ille.

Sed ibidem nihil definit.

Sed neque aliquid definit circa baptismationem passivam loco à Vasquesio allegato, ut infra ostendam, ubi de ministro huius Sacramenti. Et ideo melius dicitur materiam proximam Baptismi consistere in ablutione tum activa, tum passiva; neque enim poni potest actio illa, sive ceremoniæ sacra Baptismi, separatim ab illa passione sive receptione actionis in subje-

cto; neque passio sine actione. Utraque igitur ingreditur conceptum essentiali ablutionis sacramentalis. An autem magis passio, quam actio, vel è converso; an verò utraque æqualiter, sentio cum Suariorum supra ad rem theologiam, quæ rationem esse parvi momenti & utilitatis.

Pergamus itaque ad ea, quæ sunt majoris momenti & utilitatis. Et primò quæro, an sufficiat aquæ guttula, & qualibet minima corporis pars? Asserit Vasquez hinc disputat. 145. cap. 4. & non probabiliter, saltem speculativè; adeoque practicè in necessitate. Et quidem pro posteriori parte plurimos citat Auctores, & inter ceteros Doctorem Subtilem 4. dist. 4. quæst. 3. n. 3. sed pèperam, ut statim videbimus: pro prima autem solum Innocentius & Panor. in cap. *Debitum* de Baptismo, ac Summam Rosellam V. Baptismus num. 1.

Quia tamen hæc controversia pendet à communi hominum æstimatione (quippe talis pars debet ablut, & cum tanta quantitate aquæ, ut homo simpliciter censetur ablutus) & quia in hoc Sacramento propter ejus necessitatem tutior pars videtur eligenda; hinc cum majori & saniori parte DD. Respondeo & dico:

CONCLUSIO IV.

Ad validum Baptismum requiritur ablutio notabilis tam quoad partem corporis, quam quantitatem aquæ.

Rationem statim insinuavi; quia videlicet major pars Doctorum, in dicitur & aliorum hominum, non existimant quempiam simpliciter ablutum, aspersum, vel madefactum seu tinctum aqua, si dumtaxat abluatur, aspergatur &c. in minima parte, vel cum modicissima aqua.

Quod magis indubitatum est de ablutione vestium, vel ipsius matris pro puero in utero existentem. De qua loquitur Scotus 4. dist. 4. quæst. 3. num. 3. in hæc verba: *Ad questionem dico, quod vel puer secundum omnes partes est in utero matris: vel secundum aliquam partem apparet extra uterum. Si primo modo, dico quod non potest baptizari: non propter rationem prorem, quia conjunctus est causa corruptionis, sed quia Baptismus*

Refertur quod in activa corpore sine dubio passiva sit.

45.

Sufficiat ablutionem aquæ guttula, & quælibet minima corporis pars, Vasquez.

Contrarium tenent, quæm tutius eligatur & saniori.

46. Ex majori parte DD& hominum existimant.

Item men-
te Scoti
Baptismus est lotio vel ablutio in aqua: sed parvulus sic in utero non potest lavari, quia nec sic immediate tangi ab aqua.

Intellige, communiter; nam medici quidam existimant (verè an falsò, hñc non dispuo) per metrenchyten aquam calidam usque ad infantem vel secundinas, si isdem adhuc sit involutus, immitti posse.

Ex hoc sequitur (inquit Doctor) corollarium, quòd si parvulus corio involveretur, & illud poneretur in aqua, ita quòd aqua non tangeret corpus, non esset baptizatus, sed si tangeretur aqua, bene. Hucusque Scotus de puero, qui secundum omnes partes est in utero matris.

Sed quid de illo, qui secundum aliquam partem apparet extra uterum? Si secundo (inquit) modo sic: aut apparet pars principalis ut caput, humeri, pectus, &c. & tunc potest baptizari in illa parte; & in hoc etiam simpliciter baptizari: non est enim verosimile, quòd in die Pentecostes, quando baptizari sunt tria millia, Actor. 2. quòd quislibet quantum ad totum corpus suum lavaretur aqua, sed precisè quantum ad faciem aspergendo, vel quantum ad caput persundendo. Et in isto casu, si post puer nasceretur, non oporteret ipsum baptizare. Si autem apparet pars minus principalis, scilicet manus vel pes, illa est baptizanda: quia ibi est tota anima, licet non omnis sensus, sicut in capite. Et si hoc minus sufficeret ad hoc, ut esset simpliciter baptizatus; si nasceretur postea vivus, esset sub conditione baptizandus, ut docetur extra de Baptismo & eius effectu, cap. de Quibus. Credendum enim est, quòd Deus suppleret illud, quòd impotentia impediret: talis enim est mortuus nascitur, sepeliendus est in terra benedicta, ratione dicta.

Quæ certè verba vel parvum, vel potius nullum omninò fundamentum præbere poterant Vasq. allegandi Doctorem pro sua opinione: longè quippe diversa sunt, manum vel pedem esse baptizandum, idque in necessitate, quòd tantummodò docet Scotus; & quamlibet minimam partem simpliciter sufficere, etiam capillos, unguis, imò & secundinam, id est pellem, cui infans involutus nascitur; non quia sunt partes hominis viventis eadem vitâ (quæ tamen est ratio congruentiæ, quam Scotus adducit pro Baptismo partis minus principalis) sed quia censentur partes hominis, aut quasi partes.

Sententiam Scoti eisdem verbis sequitur Gabriël 4. dist. 4. quæst. 2. art. 3. dub. 2. post medium; quem proinde etiam immeritò citat Vasq. pro se; sicut & D. Thom. qui parte 3. quæst. 68. art. 11. ad 4. ita ait: Ad 4. dicendum, quòd expectanda est totalis egressio pueri ex utero ad Baptismum, nisi

mors immincat. Si tamen primò caput egredietur, in quo fundantur omnes sensus, debet baptizari periculo imminente, & non est postea rebaptizandus, si eum perfecte nasci contigerit. Et videtur idem faciendum, quæcumque alia pars egredietur, periculo imminente. Quia tamen in nullâ exterioriam partium integritas vitæ ita consistit sicut in capite (ergo loquitur de partibus, in quibus vita partialiter consistit, & non de alijs, quæ nullo modo vivunt) videtur quibusdam, quòd propter dubium quæcumque alia parte corporis abluta, puer post perfectam natiuitatem sit baptizandus sub hac forma: si non es baptizatus, ego te baptizo. Ecce doctrina Angelica, per omnia consonans doctrinæ Subtili.

Quamobrem rationem Scoti: quia ibi est tota anima, malè interpretatur & rejicit Vasq. supra n. 30. quia anima (inquit) quæ contraxit peccatum originis, est in quavis parte hominis, licet ibi non vigeant omnes ejus operationes. Et addit: Quæ quidem ratio parum momenti habere videtur. Nam ut videamus, an sit verum Sacramentum in hac aut illa parte, non tam debemus attendere ad subjectum, cui Baptismus adhibetur, cum planum sit in quavis parte esse animam (cur ergo negat n. 31. in capillis esse animam, quos tamen ibidem asserit esse partes hominis?) sed ad ipsam abluionem, utrum in quavis parte sufficiens censetur pro Baptismo, an non.

Respondeo, Doctores Angelicum & Subtilem meliùs attendisse ad abluionem, quàm Vasquesium; quippe non dicunt, animam esse in capite & alijs partibus minus principalibus, quasi anima infecta peccato originali sit subjectum abluionis aut baptismatis: quis enim credat tantos Theologos, tam pueriliter fuisse locutos? Cuilibet namque notissimum est, corpus solum exterius abluì aquâ naturali, animam autem interiùs aquâ spirituali five gratia Spiritus sancti, quæ est effectus Baptismi. Sed ideo sic locuti sunt, ut distinguant partem principalem, in qua videlicet magis videntur sensus animæ & functio vitæ, & sine quâ vita in homine nequit consistere, à parte minus principali, quæ quidem informatur animâ, licet ibi non sit omnis sensus, id est, licet in ea non vigeat omnis operatio sensus & functio vitæ, & sine ipsâ vita possit consistere.

Quæ differentia fundamentum est, quare ablutio capitis certò sufficiat, utpote vera ablutio hominis; non autem ablutio partis minus principalis; quamvis & hæc in necessitate abluì possit & debeat, quia vera pars integralis corporis;

Quibus
confermis
est D. Tho-
mas.

Malè inter-
pretatur
Vasquez ra-
tionem sco-
ti & D. Tho-
ma.

48.
Quia illi
Doctores
non volue-
runt dicere,
animam
esse ablu-
tionis sub-
jectum.

Sed distin-
gunt par-
tem magis
principa-
lem à mi-
nus princi-
pali.

Hinc ablu-
tio illius
sufficit.

Quem Vas-
quez malè
pro sua opi-
nionè alle-
gat.

47.
Sicuti &
Gabriëlem,
qui sequitur
Scotum.

D. Thom.

poris; & probabile saltem est, aut saltem dubium, hominem censerì verè ablutum solà illà parte madefactà. Secùs dicendum videtur de qualibet minima parte, capillis, unguibus &c. Etenim sicuti non sunt nec appellantur partes hominis, sed solùm partes partium, aut quasi partes; ita etiam illis ablutis vel madefactis, aut aspersis vel tinctis, non censetur simpliciter homo ablutus, madefactus &c.

Non hujus.

49.

Contrarium sustinet Vasq. estque fundamentum suæ opinionis. Et probat: quia vulnus inflictum in minimâ parte sufficit, ut ab eo homo dicatur vulneratus. Respondet: absolute & secundùm rigorem sermonis, nego; abusive & improprie concedo. Verùm ab hoc genere locutionis non debet regulari sermo, neque etiam veritas materiæ & formæ Sacramenti, sed à proprietate, & secundùm usum receptum & approbatum sapientum. Quis autem sapiens nominet hominem vulneratum, qui aliculâ pupugit digitum suum? Certè omnes audientes taliter loquentem, subriderent hujusmodi imaginationem.

Respondetur ad fundamentum Vasquesij.

50.

Ex quo colligitur nequidem sufficere minimam quantitatem aquæ.

Ex quo etiam patet, non sufficere minimam quantitatem aquæ, cum ab illa homo moraliter, hoc est, secundùm prudentem æstimationem non rectè dicatur ablutus, tinctus &c. in moralibus quippe quod parum est, pro nihilo reputatur. Porro Christus pro materia hujus Sacramenti instituit non quancumque physicam ablutioem, sed talem & tantam propinquitatem aquæ ad corpus, quæ in omni sermone meretur appellari lotio hominis. Sicuti si Deus institueret pro subjecto Baptismi hominem album, non sufficeret qualibet albedo, sed talis & tanta, sive talis intensio & extensio, à qua homo absolute, proprie & in communi sermone denominaretur albus.

51. His se opponit Vasquez.

Respondet Vasq. disparitatem esse, quod accidentia, quæ toti rei secundùm omnes ejus aut præcipuas partes inesse solent, non denominant simpliciter totum, nisi aut omnibus partibus insint, aut præcipuis, qualis est albedo aut nigredo: tamen ea, quæ extrinsecus adhibita omnibus partibus, vel aliquibus aut alicui tantùm, etiam non præcipuæ, convenire solent, totum simpliciter denominant, etiamsi omnibus partibus non insint: hujusmodi sunt vulneratio & ablutio.

Et alij.

Quod alij alijs verbis explicant: Ad hoc (inquiunt) ut subjectum simpliciter dicatur album, requiritur albedo interfa in parte majori, eò quod à majori parte sumatur denominatio, quando hæc defu-

mitur à forma, quæ quatenus non inest subjecto, inest ei forma repugnans, v. g. nigredo, viredo &c. secus est, quando denominatio defumitur ab aliqua actione, quæ circa aliquod subjectum exercetur, ut quando aliquis dicitur verberari, maculari &c. Idem ergo est in presenti; nam certè sufficit ablutio capitis, quæ tamen juxta exemplum objectum non sufficeret, cum non sit major pars. Et dicitur Sacerdos lavare manus sub Missa, etsi tantùm minorem partem earum, scilicet quatuor digitos lavet.

Sed ut ab ultimo incipiamus; non dicitur simpliciter: Sacerdos lavat manus; verùm (ut verbis Rubricarum generalium Tit. Ritus servandus &c. c. 7. de Offertorio) *Ministro aquam fundente lavat manus, id est, extremitates digitorum pollicis & indicis*; ne forte, si diceretur simpliciter: *lavat manus*, principalior partem manuum lavandam Sacerdos intelligeret.

Dico *principalior*; hæc quippe in compositis heterogenijs censetur major in ordine ad denominationem totius ab aliquo actu, qui circa compositum illud exercetur; quidni etiam à forma intrinseca? Cur enim nequeat homo dici albus, cujus caput album est, licet aliæ partes nigre forent? Aliud est de composito homogenijs, vel quod constat ex partibus heterogenijs æquè principalibus; v. g. pariete; tunc siquidem non à principaliori, cum omnes sint æquè principales, ut supponitur; sed à majori extensivè parte sumitur denominatio: maximè, quando forma denominans coextenditur ipsi subjecto.

Porro differentia inter formam intrinsecam & extrinsecam asseritur à Vasquesio & alijs; sed non sufficienter probatur; & ideo pari facilitate negatur; quia (inquit Hiquæus in suo Commentario ad locum Scoti supra citatum num. 17.) denominatio sumitur ab effectu formæ, & ita se habet ad totum, sicut principium denominans ad totum; illa autem pars nata est solùm denominare totum absolute, quæ concurrat seipsa ad ejus constitutionem, & non remotè, neque mediata & secundùm quid; ut quia est pars partis saltem heterogeniæ, vel hujus etiam pars. Ergo quemadmodùm illæ partes remotæ & mediata non denominant hominem integraliter completum, aut carentia earum simpliciter incompletum, ita nec vulneratio earum aut ablutio vulneratum simpliciter vel ablutum; cum tamen forma Baptismi significet hominem simpliciter & absolute lavari.

Et certè

Et certe sicuti nigredo, viredo &c. (maneo in exemplo proposito) inest subiecto, quatenus eidem non inest albedo; ita continuitas partium, quæ est forma opposita vulneri, quod non est aliud, quam discontinuitas, inest eidem subiecto, quatenus vulnus non inest. Idem dici potest de ablutione sive madefactione, & non madefactione seu exsiccatione.

54. Cæterum cum hæc, quæ allata sunt pro nostra & communi doctrina, non omnino convincant, sed locum concedant alicui dubitationi, ita ut verè dixeris: potest fieri, quod sufficiat ablutio minimæ partis cum modicissima aqua (præsertim accedente auctoritate DD. id asserentium) arbitror omnino adhibendam talem ablutionem sub conditione in necessitate, etiam ab illis, qui moraliter certò judicant eam non valere. Cum enim materia Baptismi pendear à voluntate Christi, de qua ex Scripturis, Traditione aut Concilij in præfenti non evidentissimè constat, nulla committitur irreverentia, si ad evitandam æternam animæ damnationem, quæ fortassis evitabitur, quamvis ego id non credam; si (inquam) ablutio partem illam modicissimam cum minima quantitate aquæ sub forma verborum Baptismi, maxime sub conditione, interim cessante necessitate, rursum conditionatè cum certâ materiâ repetenda.

55. Quare optimè respondit Innoc. IV. parvulum in necessitate baptizandum, etiam in solo digito. Et Clemens VIII. Episcopo Patavino, Baptisimum datum in brachio iterandum esse propter maximam necessitatem illius Sacramenti. Idem sit iudicium de partibus solum ornantibus, v.g. capillis: nam & oves (inquit quidam recens Auctor) censentur lotæ, esto subinde ob densitatem lanæ aqua pellem non attingat. Sed quid mirum, quandoquidem oves ratione folius lanæ laventur? Secus videtur (prosequitur idem Auctor) si prominens capillorum cauda quasi à corpore separata intingeretur aqua.

Idem est de secundis & umbilico dicendum.

Cur hoc, cum externa pars crinium sit etiam vera pars ornans? Si ergo omnis omnino pars sufficiat, meliùs & hæc dicitur sufficere. Quid enim refert, quod sit quasi separata, si verè est conjuncta? nam & secundæ solùm sunt quasi pars ipsius pueri, quæ tamen intingi debent; veluti etiam umbilicus, per quem infans fugit alimentum, si extaret, quamvis postmodum abscindatur.

56. Quid igitur? communis est & concors DD. sententia, extra necessitatem caput

esse abluendum. Ita statuitur in Rit. Rom. Titulo de Sacramento Baptismi §. de forma; ibi: *Baptismus licet fieri possit aut per infusionem aquæ, aut per immersionem aut per asperersionem; primus tamen & secundus modus, qui magis sunt in usu, pro Ecclesiarum consuetudine retineantur, ut trina ablutione caput baptizandi perfundatur vel immergatur.* In quibus verbis præscribitur & notabilis pars, imò præcipua; & similiter notabilis quantitas aquæ, juxta illud D. Augusti in Homilia 3. & habetur cap. 78. de consecr. dist. 4. *Postquam vos credere promissistis, tertio capita vestra in sacro fonte demersistis. Quod si parvulus ita est infirmus; ut capitis ablutionem non ferat; abluendum est pectus vel humeri.*

Extra necessitatem est caput abluendum, Rit. Rom.

S. August.

Nisi ob infirmitatem parvuli aliter fieri debeat.

Rit. Rom.

Porro imminente periculo mortis, si aliud membrum (inquit Ritale Rom. supra §. de baptizandis parvulis) emiserit, quod vitalem induit motum, in illo ... baptizetur, & tunc si natus vixerit, erit sub conditione baptizandus eo modo, quo supra dictum est. Si non es baptizatus, ego te baptizo &c. Si verò ita baptizatus deinde mortuus prodierit ex utero, debet in loco sacro sepeliri. Non quod talis infans validè baptizatus sit, si reverà extra necessitatem illa ablutio non sufficiat; sed quia credendum est (inquit Scotus supra) quod Deus suppleret illud, quod impotentia impeditur, per se infundendo (ut aliqui piè credunt) gratiam justificantem. Saltem cum dubia sit ejus sanctificatio, non videtur præceptum Ecclesiæ in tali eventu obligare.

Scotus.

Huculque de prima parte conclusionis. Eadem autem est ratio de secunda: licet enim (ut vult Innoc. IV. in cap. Debitum de Baptismo) non sit præscripta & definita aliqua quantitas in aqua pro materia hujus Sacramenti, quemadmodum in verbis est præscripta forma certa; eo ipso tamen, quo præscribitur ablutio sive lotio, factis intelligitur necessaria illa quantitas aquæ, quæ requiritur ut homo simpliciter dicatur ablutus; qualis non est stilla aquæ in morali hominum estimatione, quæ maxime hîc attendenda est, ubi à Christo pro materiâ instituta est ablutio humana, sine ulla ulteriori determinatione. Ex quo etiam sequitur

57. Concluditur & ostenditur ultima pars conclusionis.

CONCLUSIO V.

Perinde est ad valorem Sacramenti, an ablutio fiat per infusionem aquæ, aut per im-